

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

по учебния предмет „Технологии и предприемачество“ – V–VII клас

1. Нормативна основа и предназначение

Настоящият документ е методически модел за училищна система от критерии и показатели за оценяване на учениците от V до VII клас по „Технологии и предприемачество“. Той е разработен съобразно действащата нормативна рамка и учебните програми на МОН и следва да се конкретизира в съответствие с училищната политика за оценяване и годишното тематично планиране.

Основна нормативна основа са Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците, действаща с последващите изменения и допълнения, както и утвърдените учебни програми по „Технологии и предприемачество“ за V, VI и VII клас.

Критериите оценяват не само възпроизвеждането на знания, а и практическото прилагане на знанията, технологичните умения, безопасната работа, планирането, предприемаческите компетентности, творческото мислене, самостоятелността и способността за представяне и защита на резултат.

2. Основни принципи на оценяването

- Обективност и прозрачност – ученикът предварително знае какво и как ще бъде оценявано.
- Съответствие с очакваните резултати от учебната програма за съответния клас.
- Разнообразие на формите – писмени, устни и практически текущи изпитвания, проектна и групов работа, наблюдение и представяне.
- Оценяване на процеса и крайния продукт – при практическите задачи се отчитат планирането, технологията на изпълнение, безопасността, качеството и представянето.
- Възрастова адекватност и надграждане на изискванията от V към VII клас.
- Обратна връзка – при текущи устни и практически изпитвания оценката се аргументира пред ученика, а при писмени изпитвания се предоставя писмена обратна връзка съобразно нормативните изисквания.

3. Основни области и тежести при текущо оценяване

Предложените проценти са училищен методически модел, а не нормативно фиксирани от МОН. Те могат да бъдат адаптирани към конкретната тема, вида на задачата и учебната програма.

Област	Тежест	Какво се оценява
1. Знания и разбиране	20%	Основни понятия, правила, материали, технологии, икономически и предприемачески понятия; разбиране на връзки и зависимости.
2. Практически и технологични умения	35%	Избор и използване на материали, инструменти и технологии; точност; последователност; функционалност и качество на продукта.
3. Проектна/творческа работа	20%	Идея, проучване, планиране, проектна документация, оригиналност, реализиране и усъвършенстване.

4. Предприемачески компетентности	15%	Инициативност, решаване на проблеми, ресурсно и финансово планиране, бюджет, цена/разходи, работа в екип, представяне на идея.
5. Безопасност, организация и отговорност	10%	Спазване на инструкции и правила за безопасност, организация на работното място, икономично използване на ресурси, отговорно отношение.

4. Скала за превръщане на точки в оценка

Следващата скала е примерна училищна скала за работа със 100 точки. Тя не представлява нормативно определена от МОН граница за всяка конкретна оценка; прилага се само ако е приета от училището/учителя в съответствие с вътрешните правила.

Точки	Оценка	Обобщен дескриптор
90–100	Отличен (6)	Пълно и устойчиво постигане на очакваните резултати; самостоятелно, точно и аргументирано изпълнение.
75–89	Много добър (5)	Много добро постигане на резултатите; малки неточности, които не нарушават съществено качеството.
60–74	Добър (4)	Основните резултати са постигнати; има пропуски в знанията, технологията или представянето.
50–59	Среден (3)	Постигнат е минимално приемлив резултат; необходима е подкрепа и допълнително упражняване.
0–49	Слаб (2)	Не са постигнати минимално необходимите резултати; липсва достатъчно овладяване на знанията/уменията.

5. Общи критерии и дескриптори за V–VII клас

Критерий	Високо ниво	Добро ниво	Базово ниво	Недостатъчно ниво
Знания и разбиране	Обяснява понятия и процеси точно; прави връзки и прилага знанията в нова ситуация.	Обяснява основните понятия и прилага знанията в познати ситуации с малко насочване.	Разпознава и възпроизвежда основни понятия, но има пропуски.	Не разпознава/обяснява основните понятия и не може да приложи знанията.
Практическо изпълнение	Работи самостоятелно, прецизно и последователно; продуктът е функционален и качествен.	Работи правилно с отделни неточности; продуктът е работещ и приемлив.	Изпълнява основни операции с помощ; има видими пропуски в точността.	Не спазва технологичната последователност и не достига приемлив резултат.

Планиране и проект	Формулира цел, планира стъпки и ресурси, проверява и усъвършенства резултата.	Планира основните стъпки и ресурси; прави корекции при нужда.	Има частичен план и се нуждае от насочване.	Липсва работещ план или не може да следва поставените стъпки.
Предприемачески умения	Разпознава проблем/потребност, предлага решение, аргументира избор и отчита ресурси/разходи.	Предлага реалистично решение и обосновава основните избори.	Предлага идея с ограничена аргументация; нуждае се от подкрепа.	Не формулира приложима идея или не може да обоснове избора си.
Безопасност и организация	Постоянно спазва правилата; организира работното място и използва ресурсите отговорно.	Спазва правилата с редки напомняния.	Спазва основните правила след напомняне.	Неспазването на правилата създава риск за себе си, другите или оборудването.
Комуникация и екипна работа	Представя ясно резултата, аргументира се, слуша и допринася конструктивно за екипа.	Представя резултата разбираемо и работи добре в екип.	Участва, но приносът и представянето са непостоянни.	Не участва ефективно или възпрепятства работата на екипа.

6. Специфични критерии по клас

6.1. V клас

Акцент: адаптиране към прогимназиалния етап, безопасност, базови технологични действия, работа по алгоритъм, материали и ресурси, начални предприемачески представи.

Област	Очаквано проявление при оценяване
Технологични знания	Разпознава основни материали, инструменти, изделия и технологични процеси; обяснява предназначение и основни правила.
Практически умения	Изпълнява последователност от операции по зададен технологичен план; използва правилно инструменти и материали.
Проектиране	Създава скица/технологична последователност и избира подходящи материали и инструменти.
Предприемачество	Разпознава потребност/проблем, предлага идея за продукт или услуга и прави елементарен разчет на ресурси/разходи.
Работа в екип	Изпълнява поета роля, спазва срок и допринася за общия резултат.

6.2. VI клас

Акцент: по-голяма самостоятелност, технологично планиране, измерване и контрол, електрически/технически приложения според учебната програма, финансова и ресурсна грамотност.

Област	Очаквано проявление при оценяване
Технологични знания	Обяснява принципи и зависимости; избира подходяща технология според поставена задача.
Практически умения	Работи с по-голяма точност; измерва, контролира и коригира; спазва технологична последователност.
Проектиране	Разработва по-пълнен план/проект с материали, инструменти, етапи и критерии за качество.
Предприемачество	Сравнява варианти, планира ресурси, прави елементарен бюджет и обосновава икономически избор.
Безопасност	Самостоятелно прилага правила за безопасна работа с инструменти, материали и технически устройства.

6.3. VII клас

Акцент: интегриране на знания и умения, самостоятелно проектно решаване, предприемаческо мислене, представяне и защита на решение, оценка на резултатите.

Област	Очаквано проявление при оценяване
Технологично решаване на проблем	Анализира задача, формулира критерии, избира технология и аргументира решението.
Практическа реализация	Самостоятелно реализира изделие/модел/решение; контролира качеството и извършва корекции.
Проект	Разработва цялостен проект: цел, проучване, идея, ресурси, етапи, бюджет/разходи, реализация, оценка и представяне.
Предприемачество	Анализира потребител/потребност, предлага стойност, отчита разходи и възможни приходи/рискове на подходящо за възрастта ниво.
Презентация и защита	Представя резултата ясно, използва подходящи доказателства и отговаря аргументирано на въпроси.

7. Критерии за практическа задача – примерна рубрика (100 точки)

Показател	Точки	Индикатори
Разбиране на задачата и планиране	15	Разбира целта; определя последователност; подбира материали и инструменти.
Технологично изпълнение	25	Спазва технологичните операции; работи прецизно и рационално.
Качество и функционалност	20	Продуктът отговаря на поставените изисквания; устойчив, функционален и естетически приемлив.
Самостоятелност и решаване на проблеми	15	Работи самостоятелно; открива грешки и предлага корекции.

Безопасност и организация	10	Спазва инструкции; поддържа работното място; използва ресурсите отговорно.
Представяне и самооценка	15	Обяснява процеса и резултата; посочва трудности и идеи за подобрене.

8. Критерии за проект/предприемаческа задача – примерна рубрика

Показател	Точки	Индикатори
Проблем/потребност и цел	15	Ясно формулирана потребност и конкретна цел.
Идея и проучване	15	Релевантна идея, използване на подходяща информация и обосновка.
План и ресурси	15	Етапи, срокове, материали/ресурси и разпределение на задачи.
Финансово/ресурсно планиране	15	Основни разходи, бюджет, цена или други подходящи за задачата показатели.
Реализация и резултат	20	Реализирано решение/продукт с измерим или наблюдаем резултат.
Иновативност и устойчивост	10	Оригиналност, икономично използване на ресурси, възможност за подобрене.
Презентация и защита	10	Ясно, структурирано и аргументирано представяне.

9. Форми на оценяване

- Диагностично оценяване – входно равнище при условията и сроковете на Наредба № 11.
- Текущо оценяване – устно, писмено и практическо, индивидуално или групово, според целта на проверката.
- Практически задачи – изделие, модел, технологична задача, измерване, сглобяване, обработка, електрическа/техническа задача или друга дейност според учебната програма.
- Проектно оценяване – индивидуален или екипен проект с предварително обявени критерии.
- Самооценяване и взаимнооценяване – използват се като допълваща форма за обратна връзка и развитие на рефлексията; не заменят учителската оценка.
- Писмено/практическо изпитване при необходимост – задачите се съобразяват с очакваните резултати и различни познавателни равнища.

10. Важни правила при практическо и проектно оценяване

- Критериите и максималният брой точки се съобщават преди изпълнението на задачата.
- При групова работа се оценяват както общият продукт, така и индивидуалният принос, когато това е възможно и предварително е обявено.
- При практическа работа безопасността е задължителен компонент. При създаване на реален риск за здравето/безопасността оценяването и продължаването на дейността се преосмислят според правилата за безопасност и инструктажа.
- Оценката се поставя въз основа на доказани резултати от обучението, а не на поведение, дисциплина или лични качества, които не са свързани с конкретните критерии. Поведението може да бъде предмет на отделна педагогическа обратна връзка.

- Критериите се адаптират при необходимост за ученици със специални образователни потребности съобразно индивидуалните им образователни потребности и действащата нормативна рамка.
- Не се използва една и съща задача като единствено доказателство за цялостното постижение на ученика.

11. Нормативни уточнения

По Наредба № 11 оценяването следва да установява постигнатите резултати, определени с учебната програма. Текущите изпитвания се провеждат ритмично и системно, а минималният им брой се определя от чл. 12, освен ако съответната учебна програма не предвижда друго. При учебен предмет с до 2 учебни часа седмично минималният брой текущи изпитвания за всеки срок е две; при предмет с над 2 часа седмично – три. Тези нормативни изисквания не трябва да се смесват с вътрешната училищна скала за точки и оценки.

За „Технологии и предприемачество“ в V–VII клас Наредба № 11 предвижда изпитите в процеса на училищното обучение да са комбинация от писмена и практическа част. Това е особено важно при разработването на материали за изпити за определяне на срочна/годишна оценка и не означава, че всяко текущо оценяване трябва да бъде задължително комбинация от двата вида.

Към датата на изготвяне на документа МОН публикува Наредба № 11 като действащ нормативен акт и е публикувало последващи изменения; настоящият документ следва да се преглежда при бъдещи нормативни промени.

12. Примерен формуляр за индивидуална оценка

Ученик	Клас	Тема/задача	Дата	Точки	Оценка	Обратна връзка

13. Източници и нормативни препратки

- МОН – Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците, с последващите изменения и допълнения.
- МОН – Учебна програма по „Технологии и предприемачество“ за V клас, утвърдена със Заповед № РД09-1857/17.12.2015 г., изменена и допълнена със Заповед № РД09-3584/22.12.2020 г. и Заповед № РД09-3747/15.11.2023 г.
- МОН – Учебна програма по „Технологии и предприемачество“ за VI клас, утвърдена със Заповед № РД09-300/17.03.2016 г., изменена и допълнена със Заповед № РД09-3583/22.12.2020 г.

- МОН – Учебна програма по „Технологии и предприемачество“ за VII клас, утвърдена със Заповед № РД09-1093/25.01.2017 г., изменена и допълнена със Заповед № РД09-3582/22.12.2020 г. и Заповед № РД09-3715/15.11.2023 г.